

**Eduskunnan
pankkivaltuusmiesten
kertomus
1982**

Helsinki 1983

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS**

1982

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1983

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	21
Vuoden 1982 taloudellinen kehitys	3	Tilintarkastus	21
Maailmantalouden tilanne	3	Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ..	21
Kotimainen talouspolitiikka	3	Inventoinnit ja haarakonttorien tarkastukset ..	21
Kysyntä ja tarjonta	3	Längmanin rahastot	21
Työllisyys ja inflaatio	4	Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto (SITRA)	21
Ulkomainen ja kotimainen rahoitus	5	Suomen Pankin ohjesäännön 11 §:n 1 momentin 5 kohdan muuttaminen	22
Suomen Pankin rahapolitiikka	5	Hallintomenettelylain soveltaminen Suomen Pankissa	22
Rahapoliittiset toimenpiteet	5	Suomen Pankin soveltamien korkojen alentaminen	22
Erityisrahoitusjärjestelyt	7	Markan ulkoisen arvon muuttaminen ja valuuttaindeksiluvun vaihtelualueen kaventaminen ..	23
Suomen Pankin valuuttapolitiikka	8	Kassavarantosopimuksen tarkistaminen	24
Kehitys kansainvälisillä valuutta- ja rahoitusmarkkinoilla	8	Kiinteistön myynti ja osakemerkintöjä	25
Valuuttakurssipolitiikka ja kotimaiset valuuttamarkkinat	9	Joensuun konttorin toimitalon rakentaminen ..	25
Pitkäaikaiset pääomanliikkeet ja ulkomainen velka	11	Mortgage Bank of Finland Ltd:n lainanotto ja lainavarojen käyttö	25
Lyhytaikaiset pääomanliikkeet	12	Ulkomaisia asiamiespankkeja	26
Järjestelyt maksusopimusmaiden kanssa	12	Suomen Pankin naispuolisten toimenhaltijoiden eroamisikä	26
Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma	13	Suomen Pankin eläkesäännön muutoksia	26
Ulkomaat	13	Myönnetty avustukset ja eläkkeet	27
Rahoituslaitokset	14	Johtokunta	27
Julkinen sektori	15	Haarakonttorien valvojat	28
Yritykset	16	Pankkivaltuusmiehet	29
Liikkeessä oleva raha ja talletustodistukset ..	16	Tilintarkastajat	29
Suomen Pankin nettotase	16		
Setelinanto	17		
Tilinpäätös	17		

ISSN 0356-0449

Helsinki 1983. Valtion painatuskeskus

Suomen Pankin toiminta

Vuoden 1982 taloudellinen kehitys

Maailmantalouden laman pitkittymisen ja idänkaupan voimakkaan kasvun päättymisen takia taloudellinen taantuma jatkui Suomessa vuonna 1982. Kysyntää elvyttävän talouspolitiikan tukemana kokonaistuotanto kasvoi silti hieman. Tuotannon kasvu keskittyi pääasiassa työvaltaisille aloille ja työllisten määrä lisääntyi edelleen. Kun työvoiman tarjonta kuitenkin kasvoi tätä enemmän, keskimääräinen työttömyysaste oli yli 6 %. Inflaatiovauhti hidastui pääosan vuotta likimain samassa tahdissa kuin OECD-maissa keskimäärin. Syksyn devalvaatioiden vuoksi kuluttajahintojen nousu kuitenkin nopeutui vuoden lopulla ja oli vuoden aikana 9 %. Heikosta vientikysynnästä huolimatta ulkomaankaupan tasapaino säilyi tyydyttävänä. Vaihtotaseen vaje oli noin 2 % BKT:sta.

Maailmantalouden tilanne

Teollisuusmaissa kolmatta vuotta jatkunut taantuma syveni 1982 ja maailmantalous ajautui vaikeimpaan lamaan toisen maailmansodan jälkeen. Kokonaistuotanto supistui ja työttömyys lisääntyi jyrkästi edelleen. Tärkeimmässä teollisuusmaissa harjoitettu inflaationvastainen talouspolitiikka hidasti osaltaan kasvua, mutta samalla inflaatio vaimeni nopeasti.

Teollisuusmaiden taantuma välittyi öljyn ja raaka-aineiden kysynnän heikkenemisen sekä maailmanmarkkinahintojen laskun kautta kehitysmaihin ja koko maailmantalouteen. Korkea korkotasoa ja velkaantuneiden kehitysmaiden vientitulojen väheneminen johtivat velanhoito-ongelmien kärjistymiseen useissa maissa. Kehitysmaiden ja öljyntuottajamaiden tuontikysynnän nopea heikkeneminen ja protektionististen piirteiden yleinen lisääntyminen supistivat teollisuusmaiden taantumaa ohella maailmankauppaa.

168300175W

Kotimainen talouspolitiikka

Kun länsimarkkinoiden kokonaiskysyntä supistui 1982 jo toisena vuonna peräkkäin ja myös idänkaupan nopean kasvun vaihe päättyi, tuotannon ja työllisyyden ylläpitäminen jäi kotimaisen talouspolitiikan varaan. Verrattain hyvän ulkoisen tasapainon ja hidastuvan inflaation ansiosta talouspolitiikassa oli enemmän liikkumavaraa kuin aiemmin vastaavissa suhdannevaiheissa. Suomessa harjoitettu talouspolitiikka tähtäsikin selvemmin kuin useimmissa teollisuusmaissa kotimaisen kysynnän ja työllisyyden tukemiseen.

Suhdanteiden tasaamiseksi oli 1981 finanssi-poliittisilla toimilla siirretty investointikysyntää vuoteen 1982. Lisäksi 1982 pyrittiin elvyttämään kysyntää valtion menoja lisäämällä ja yksityisen sektorin kustannuspaineita vähentämällä.

Vuoden 1981 alusta lähtien keveänä jatkunut rahapolitiikka tuki kotimaista kysyntää ja yleisen korkokannan alentaminen kesäkuussa tähtäsi inflaation ja inflaatio-odotusten vaimentamiseen. Kun kansainvälinen lama jatkui, vienti joutui yhä suurempiin vaikeuksiin. Kilpailukykyä heikensivät valuuttojen keskinäiset muutokset, kotimaisen kustannustason nousu ja kansainvälisen inflaation laantuminen. Suomen markan ulkoista arvoa alennettiin loka-kuussa kahteen otteeseen yhteensä vajaat 10 %. Tässä yhteydessä sovittiin veropoliittisista toimista, joilla pyrittiin vahvistamaan teollisuuden kilpailukykyä mm. alentamalla välillisiä työvoimakustannuksia ja investointien liikevaihtoveroa.

Kysyntä ja tarjonta

Maailmantalouden taantuma vähensi läntistä vientikysyntää vuonna 1982. Kun samanaikaisesti vientiä sosialistisiin maihin rajoitti Neuvostoliiton kaupan tilisaldon ylijäämä, koko

vienti supistui määrältään lähes 4 %. Metsäteollisuuden vienti supistui selvästi. Sen sijaan metalliteollisuuden, erityisesti metallituoteteollisuuden, vienti kasvoi edelleen voimakkaasti.

Kansainvälinen taantuma hidasti myös ulko- ja maankauppahintojen nousua, mikä näkyi selvästi raaka-aineluonteisten tavaroiden kuten puutavaran sekä kemian ja metallin perusteollisuuden tuotteiden hinnoissa. Kun vientihinnat kohosivat noin 6 ½ % ja tuontihinnat noin 4 ½ %, vaihtosuhteet parani 2 prosenttiyksikköä. Vaihtosuhteen paraneminen johtui pääasiassa raakaöljyn hinnan laskusta.

Yritysten kannattavuus heikkeni edelleen 1982. Teollisuuden kapasiteetin käyttöaste laski selvästi, joskaan ei niin alas kuin edellisessä taantumassa. Yritysten kannattavuuden heikkenemisen ja huonojen kysyntänäkymien vuoksi teollisuuden investointiaktiiviteetti oli lähinnä aikaisemmin aloitettujen projektien loppuunsaattamisen varassa siitä huolimatta, että alkuvuodesta toteutettiin useita yritysten asemaa parantavia finanssipoliittisia toimia.

Palvelualan yritysten kapasiteetin käyttöaste pysyi korkeampana ja kannattavuus oli parempi kuin avoimessa sektorissa ja työpaikkojen määrä palveluelinkeinoissa lisääntyi edelleen. Myös rakentamisen investointiveron voimassaoloajan päättymisen vuoden 1981 lopulla — pääkaupunkiseudulla vuoden 1982 alkupuolella — elvytti palvelusektorin investointeja.

Kokonaisuudessaan yritysten investoinnit supistuivat 1982 noin 2 %. Erityisesti vähenivät rakennusinvestoinnit, sen sijaan kone- ja laiteinvestoinnit pysyivät likimain edellisen vuoden tasolla.

Kun kotitalouksien luotonsaantimahdollisuudet olivat hyvät ja reaalitytulot lisääntyivät, yksityisen kulutuksen kasvu nopeutui yli 3 prosenttiin. Devalvaatio-odotukset, kurssimuutoksiin liittynyt hintasulku ja tieto siitä, että liikevaihtoveroa korotetaan vuoden 1983 puolivälistä, kiihdyttivät loppuvuodesta kestokulutustavaroiden, etenkin autojen, hankkimista. Asuntoinvestointien määrä supistui yli 3 %, mutta väheneminen ei ollut yhtä jyrkkää kuin aikaisemmissa vastaavissa suhdannevaiheissa.

Valtion kulutus ja kiinteät investoinnit kasvoivat määrältään noin 5 % 1982. Valtion tulonsiirtojen lisääminen tuki myös kuntien menojen kasvua. Näin ollen julkinen sektori vahvistui selvästi kokonaiskysyntää.

Kokonaistuotannon kasvu 1982 jäi yhden prosentin tuntumaan. Kasvu oli lähinnä kulutuskysynnän varassa, kun vienti- ja investointikysyntä supistui. Tehdasteollisuuden tuotanto väheni runsaat 2 %, ja erityisesti metsäteollisuuden ja muun tehdasteollisuuden tuotanto laski jyrkästi. Metalliteollisuuden tuotanto sen sijaan kasvoi edelleen.

Teollisuustuotannon ja investointikysynnän supistumisesta huolimatta tuonnin määrä kasvoi noin prosentin. Kulutustavaroiden tuonti lisääntyi voimakkaasti lähinnä kokonaiskysynnän rakenteen muuttumisen takia. Sen sijaan poltto- ja voiteluaineiden, raakaöljyn ja investointitavaroiden tuonti laski selvästi. Muiden raaka-aineiden tuonnin määrä sitä vastoin pysyi likimain edellisen vuoden tasolla.

Työllisyys ja inflaatio

Työllisten määrä kasvoi edelleen 1982 ja oli keskimäärin noin 35 000 henkeä suurempi kuin edellisenä vuonna. Kasvu keskittyi palveluelinkeinoihin. Teollisuudessa sen sijaan työllisten määrä väheni 15 000 henkeä. Kun työvoiman tarjonta lisääntyi tuntuvasti kohonneen osallistumisasteen ja siirtolaisuuden paluuvaihtoisuuden vuoksi, vuoden keskimääräinen työttömyysaste nousi yli 6 prosenttiin. Tämä sinänsä korkea työttömyysaste jäi kuitenkin selvästi alemmaksi kuin läntisissä teollisuusmaissa keskimäärin.

Kuluttajahintojen nousu hidastui vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana nopeammin kuin OECD-maissa keskimäärin. Tähän vaikutti olennaisesti ulkomaankauppahintojen nousun tuntuva hidastuminen. Joulukuussa inflaatiovauhti kohosi kuitenkin uudelleen, kun syksyisten devalvaatioiden aiheuttamat hintapaineet purkautuivat hintasulun päättymisen jälkeen. Kuluttajahintojen nousu oli vuoden aikana 9 % ja vuosikeskiarvona runsaat 9 %.

Voimassa olevan tulosopimuksen mukaiset sopimuspalkkojen korotukset 1982 olivat 8 %, josta 0.6 prosenttiyksikköä aiheutui alkuvuonna toteutetusta palkkojen indeksikorotuksesta. Vuoteen 1983 siirtyvä vastaava indeksikynnyksen ylitys jäi 0.2 prosenttiyksikköön 1982. Kaikkiaan ansiotulo nousi noin 10 ½ %, josta palkkaliukumien osuus oli lähes neljännes. Työkustannukset kohosivatkin Suomessa nopeammin kuin tärkeimmissä kilpailijamaissa.

Ulkomainen ja kotimainen rahoitus

Kauppataseen alijäämä kasvoi hieman edellisvuotisesta ja oli runsaat 2 mrd. markkaa. Alijäämä syntyi kokonaan lännenkaupassa, sillä kahdenvälinen tavarakauppa sosialististen maiden kanssa oli lievästi ylijäämäinen. Palvelusten kaupan ylijäämä jäi vajaaseen 4 mrd. markkaan eli edellisvuotisesta miljardin pienemmäksi. Kun pääomankorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä kasvoi edelleen korkomenojen lisääntymisen takia, vuoden 1982 vaihtotaseen alijäämäksi tuli 4 ½ mrd. markkaa.

Vaihtotaseen alijäämän kasvussa edellisvuotisesta näkyi se, että kotimainen säästäminen laski nopeammin kuin kotimaiset investoinnit. Etenkin julkisen sektorin rahoitusasema heikkeni selvästi. Valtion nettoraahoitustarve nousi kaksinkertaiseksi edellisvuotisesta eli yli 5 mrd. markkaan. Tästä katettiin 3 mrd. markkaa ulkomaisella pitkäaikaisella nettolainanotolla. Yksityisen sektorin pitkäaikaisen lainapääoman nettotuonti oli noin 2.5 mrd. markkaa, mutta samalla yksityinen sektori vei pääomaa vientiluottoina ja suorina sijoituksina yli 2 mrd. markkaa. Kun Neuvostoliiton kanssa sovitut tilijärjestelyt kasvattivat pitkäaikaisia ulkomaisia saatavia 2.1 mrd. markkaa, pitkäaikainen pääomantuonti kattoi vain viidenneksen vaihtotaseen alijäämästä.

Lyhytaikaisen pääoman virroissa oli vuoden mittaan huomattavaa vaihtelua, mutta koko vuonna lyhytaikaisen pääoman tase oli 3.5 mrd. markkaa ylijäämäinen Suomen Pankin nostamat 2.6 mrd. markan suuret varantoluotot mukaan luettuina.

Vaihdettava valuuttavaranto oli vuoden lopussa 9 mrd. markkaa, kun se vuotta aiemmin oli ollut 7.5 mrd. markkaa. Sidottujen valuuttojen tiliasema parani vuoden aikana vajaan 2 mrd. markkaa. Kun saatavista 2.1 mrd. markkaa siirrettiin määräaikaisiksi, oli varsinaisen sidottu valuuttavaranto vuoden päättyessä 1.5 mrd. markkaa.

Pankkien likviditeetti pysyi alkuvuodesta keveähkönä maksutaseen vaikutuksesta, vaikka valtion ja Postipankin nettosaatava Suomen Pankilta kasvoi, mikä osittain neutraloi nämä vaikutukset. Valuuttakurssiodotusten aiheuttaman pääoman viennin vuoksi pankkien maksuvalmius kiristyi kuitenkin nopeasti syksyllä. Pääomanliikkeiden kääntynyt uudelleen tuontivoittoisiksi aivan vuoden lopussa liike-

pankkien maksuvalmius keveni ja niiden keskuspankkivelka oli vain noin 1/2 mrd. markkaa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Keskuspankkivelan kasvuun vaikutti osaltaan valtion kassavarojen lievä kasvu.

Jo vuoden 1980 lopussa alkanut pankkien luotonannon kasvun hidastuminen jatkui alkuvuodesta. Luotonanto lisääntyi kuitenkin jyrkästi syksyllä ja luottokanta kasvoi vuoden aikana 18 %. Yritysten luotonantarve oli laantuneen investointitoiminnan takia vähäistä, mutta devalvaatioita edeltänyt pääoman vienti lisäsi yritysten lyhytaikaisen rahoituksen tarvetta. Kotitalouksille myönnetty luotto kasvoivat sen sijaan nopeasti, eli lähes viidenneksen, ja vaikuttivat osaltaan kulutuksen nopeaan lisääntymiseen. Kulutuskysynnän vilkastuminen heijastui osittain aikatalletusten vuotuiskasvun hidastumisena edellisvuoden yli 15 ½ prosentista 13 prosenttiin vuonna 1982. Käteistalletukset kasvoivat selvästi tätä nopeammin.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Rahapolitiittiset toimenpiteet

Hidas kasvu ja pyrkimys inflaation vaimentamiseen olivat keskeisimmät rahapolitiikan linjaan vaikuttaneet tekijät 1982. Jatkamalla edellisen vuoden keväällä kevennettyä rahapolitiikkaa tuettiin kotimaista kysyntää. Alkukesästä alennettiin lisäksi yleistä korkokantaa. Vuoden lopulla rahapolitiikan linjaa tiukennettiin jonkin verran lokakuussa tehtyjen valuuttakurssipäätösten inflaatiopaineita ja -odotuksia lisäävien vaikutusten hillitsemiseksi ja talouden häiriöalttiuden pienentämiseksi. Rahapolitiikka pyrittiin kuitenkin mitoittamaan siten, että kannattavan investointi- ja tuotantotoiminnan rahoitus olisi turvattu.

Pankkien aseman ja rahoitusmarkkinoiden tilan pitäminen tavoitteiden mukaisina edellytti useita tarkistuksia rahapolitiikan mitoituksessa varsinkin vuoden alkukuukausina. Devalvaatioita edeltänyt voimakas valuuttojen maastavirtaus ja odotettua hitaampi palautuminen aiheuttivat sen, että rahapolitiikan ote oli vuoden loppukuukausina tavoiteltua tiukempikin.

Kuten aikaisempinakin vuosina rahapolitiikka painottui liikepankkien keskuspankkirahoituksen ehtojen säätelyyn, jota täydennettiin kaik-

kiin talletuspankkeihin sovellettavalla kassavarantovelvoitteella. Suomen Pankki sopi pankkien kanssa kassavarantosopimuksen muutoksista, jotka tulivat voimaan toukokuussa. Tällöin talletusvelvoitteen enimmäismäärä nousi 5 prosentista 8 prosenttiin ottolainauksesta ja velvoitteen kuukausittainen enimmäiskorotus 0.4 prosenttiyksiköstä 0.6 prosenttiyksikköön. Samalla korotettiin talletuksille maksettavaa korkoa ½ prosenttiyksikköä, siten että se on ¼ prosenttiyksikköä Suomen Pankin peruskorkoa alempi (ks. myös s. 24—25). Sopimuksen tarkistuksella parannettiin rahapolitiikan mahdollisuuksia ohjata rahoitusmarkkinoiden kehitystä olosuhteissa, joissa runsas ulkomaisen pääoman tuonti tai vientitulojen nopea kasvu lisäävät talouden likviditeettiä.

Pääosa keskuspankkirahoituksesta oli päiväluottoja. Päiväluottomarkkinoiden lisäkorkoasteikkoa muutettiin kahdesti vuoden aikana. Liikepankkien päiväluottojen kustannuksiin vaikutettiin entiseen tapaan myös korontasausjärjestelyllä, siten että osa niistä korkokustannuksista, jotka päiväluottomarkkinoiden välityksellä aiheutuivat valtion kassavaroista, palautettiin liikepankeille. Suomen Pankki teki joulukuussa päätöksen tämän järjestelyn lopettamisesta vuoden 1983 alusta, millä haluttiin yksinkertaistaa ja selkeyttää päiväluottomarkkinoiden ja päiväluottokoron asemaa rahamarkkinoilla.

Seuraavassa tarkastellaan kertomusvuoden aikana toteutettuja rahapolittisia toimia aikajärjestyksessä.

Tammikuun alussa päiväluottokorko nostettiin 11 prosentista 12.5 prosenttiin rahoitusmarkkinoiden kausiluonteisen kevenemisen rajoittamiseksi. Lisäksi alennettiin liikepankkien keskuspankkiluoton kiintiöiden yhteismäärä 600 milj. markasta 400 milj. markkaan helmikuun alusta. Samalla lievennettiin päiväluottoihin sovellettavaa lisäkorkoasteikkoa; 4 prosentin lisäkorko alennettiin 3 prosenttiin ja 10 prosentin lisäkorkoporras poistettiin kokonaan. Osa rahapolitiikan mitoituksen hienosäätöä oli, että päiväluottokorkoa alennettiin helmi—maaliskuun vaihteen tienoilla kahdesti, yhteensä yksi prosenttiyksikkö. Päiväluottokorko pidettiin tämän jälkeen ennallaan 11.5 prosenttina syksyyn asti kuten myös keskuspankkirahoituksen muut ehdot.

Kesäkuun alusta lukien Suomen Pankin peruskorko alennettiin 9.25 prosentista 8.5 prosenttiin. Pankkivaltuusmiehet päättivät samalla

Suomen Pankin ylimmän ja alimman mahdollisen diskonttokoron vaihteluväliksi peruskorko $\pm$ 2.5 prosenttiyksikköä (ks. myös s. 23). Rahalaitosten edellytettiin vastaavasti alentavan anto- ja ottolainauskorkojaan. Rahalaitosten antolainauskoron yläraja pidettiin ennallaan 12.5 prosenttina korkojen porrastusvaran lisäämiseksi. Korkoratkaisulla katsottiin voitavan ainakin jonkin verran vähentää inflaatiopainetta ja tukea kotimaista kysyntää.

Talouden likviditeettiä lisäävät syyskesällä lähinnä sidotun valuuttavarannon kasvu ja valtiontalouden kausiliike. Rahapolitiikan ohjaustehon säilyttämiseksi nostettiin pankkien kassavarantovelvoite 3.0 prosentista 3.3 prosenttiin, jonka suuruisena sitä sovellettiin pankkien ottolainauskantaan elokuun lopusta alkaen.

Valuuttakurssiodotukset johtivat vaihdettavan valuuttavarannon jyrkkään supistumiseen syyskuussa ja lokakuun alussa. Tällöin rahamarkkinat kiristyivät huomattavasti. Rahamarkkinoiden tila pysyi koko loppuvuoden kireänä, sillä valuuttojen takaisinvirtaus oli kurssimuutosten jälkeen verraten hidasta.

Päiväluottokorko, joka oli syyskuun lopussa alennettu 11.5 prosentista 11.0 prosenttiin, nostettiin lokakuun alun valuuttakurssipäätösten yhteydessä 12.0 prosenttiin. Samalla päätettiin myös päiväluottojen lisäkoron korottamisesta 3 prosentista 4 prosenttiin marraskuun alusta lukien. Lisäkoron korotuksen tultua marraskuun alusta voimaan alennettiin päiväluottokorko 11.5 prosenttiin, jonka suuruisena se pidettiin loppuvuoden ajan.

Joulukuussa Suomen Pankki lähetti rahalaitoksille luottopolitiikkaa koskevan kiertokirjeen. Kiertokirjeessä todettiin ulkoisten edellytysten Suomen taloudellisen kasvun voimistamiseen olevan edelleen heikot. Syksyllä toteutettujen valuuttakurssipolittisten toimien myönteisten vaikutusten turvaamiseksi pidettiin tar-

Liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöt 1982, milj. mk

	1. 2. 1981— 31. 1. 1982	1. 2. 1982—
HOP	33.0	22.0
KOP	148.2	98.8
OKO	125.4	83.6
SKOP	153.0	102.0
SYP	136.2	90.8
ÅAB	4.2	2.8
Yhteensä	600.0	400.0

keänä, ettei hinta- ja palkkakehitys uudelleen heikennä yritysten kilpailukykyä. Suomen Pankki ilmoitti rahalaitoksille, että niiden on luotonannossaan syytä lähteä siitä, että keskuspankkirahoituksen ehdot pidetään toistaiseksi kohtalaisen kireinä.

Liikepankkien päiväluottojen lisäkorkoasteikko 1982

	1. 9. 1981— 31. 1. 1982	1. 2. 1982—
Päiväluottojen lisäkoron käyttöoikeus	4 x kiintiö	4 x kiintiö
4 tai 3 prosentin lisäkoron ¹ alkamisraja yhteensä, milj. mk	2 400	1 600
10 prosentin lisäkoron ² alkamisraja yhteensä, milj. mk	4 200	—

¹ Lisäkorko oli tammikuussa 1982 ja uudelleen marraskuun alusta lähtien 4%. Muina kuukausina se oli 3%.

² 10 prosentin lisäkorko poistettiin 1.2.1982.

Koko keskuspankkirahoituksesta liikepankit maksoivat 1982 keskimäärin 12.0 prosentin koron.¹ Vastaava korko 1981 oli 11.6%. Keskuspankkirahoituksen keskimääräisen koron ja peruskoron välinen ero kasvoi 2.4 prosenttiyksiköstä 3.5 prosenttiyksikköön 1982. Keskuspankkirahoituksen keskikorko nousi selvästi lokakuussa valuuttamarkkinahäiriöiden yhteydessä. Myös liikepankkien keskuspankkirahoituksesta maksama marginaalikorko oli vuoden loppukuukausina tuntuvasti korkeampi kuin alkuvuonna 1982.²

Rahalaitosten antolainauksen keskikoron alen- tamisohjelmaa vuodelta 1979 jatkettiin 1982. Maaliskuussa Suomen Pankki täsmensi ohjeitaan siten, että keskikoron tarkistus liikepankkien osalta suoritetaan kuukausittain aiemman puolivuositarkistuksen sijasta ja mahdolliset kuukausiuran ylitykset on korvattava kalenterivuoden aikana vastaavilla alituksilla.

Kassavarantovelvoite, joka rahapolitiikan keventämisen yhteydessä keväällä 1981 oli alen-

¹ Keskuspankkirahoituksen keskimääräistä korkoa laskettaessa on otettu huomioon korontasausjärjestelyn vaikutus.

² Keskuspankkirahoituksen marginaalikorko on laskettu painottamalla yhteen eri liikepankkien päiväluottoista kulloinkin maksama korkein korko (päiväluottokorko + mahdollinen lisäkorko) käyttäen painoina ao. pankkien kiintiösuuksia.

nettu 3.0 prosenttiin ottolainauksesta, nostettiin 1982 alkusyksystä 3.3 prosenttiin. Joulukuun lopussa kassavarantotalletuksia oli 3 132 milj. markkaa eli 640 milj. markkaa enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Noin puolet lisäyksestä johtui ottolainauskannan kasvusta.

Valtiolle myytyjä talletustodistuksia oli kertomusvuoden alussa liikkeessä 1 600 milj. markkaa ja lopussa 1 700 milj. markkaa. Määrä oli pienimmillään helmikuussa ja suurimmillaan marraskuussa.

Vuoden 1982 aikana aloitti toimintansa Suomessa kolme ulkomaisessa omistuksessa olevaa pankkia. Myöntäessään niille valuuttalainsäädännön edellyttämän pääomantuontiluvan Suomen Pankki asetti niiden toiminnalle ehtoja. Tällöin lähtökohtana oli se, että näillä pankeilla olisi yleensä samat oikeudet ja velvollisuudet kuin jo toiminnassa olevilla pankeilla. Näin esimerkiksi antolainauksen keskikoron säätely ulotettiin välittömästi koskemaan uusia pankeja. Ne sitoutuivat myös noudattamaan Suomen Pankin ja pankkien välistä kassavarantosopimusta. Uusille pankeille ei toistaiseksi myönnetty oikeutta keskuspankkirahoitukseen.

Valtioneuvosto päätti lokakuussa pidentää investointivarausten käyttöaikaa. Samalla vapautettiin käyttöön vuoden 1981 kolmen viimeisen neljänneksen aikana päättyviltä tilikausilta tehdyt varaukset. Päätöksen mukaan kaikki viimeistään vuoden 1981 lopussa päättyneiltä tilikausilta tehdyt investointivaraukset ovat käytettävissä vuoden 1983 loppuun saakka. Aikaisempien päätöksen mukaan käyttöajanjakso olisi päätynyt 30.4.1983 ja käyttöoikeus olisi koskenut viimeistään 31.3.1981 päättyviltä tilikausilta tehtyjä varauksia.

Lokakuussa käyttöön vapautettuihin varauksiin liittyviä investointitalletuksia oli Suomen Pankissa 420 milj. markkaa. Vuoden 1982 aikana talletuksia nostettiin yhteensä 523 milj. markkaa ja investointitalletuskanta oli vuoden lopussa 1 375 milj. markkaa.

Suomen Pankki myönsi joulukuussa valtiolle 1 mrd. markan lainan valuuttakurssiratkaisujen yhteydessä päätettyjen teollisuuden kilpailukykyä tukevien toimien rahoittamiseksi. Lainan nostetaan vuoden 1983 aikana ja maksetaan takaisin vuonna 1985.

Erityisrahoitusjärjestelyt

Kotimaisten toimitusten (KTR-luotot), lyhytaikaisten vientiluottojen ja uusvientiluotto-

jen rahoituksen ehtoihin tehtiin vuoden aikana eräitä pienehköjä muutoksia. Lisäksi näiden erityisrahoitusjärjestelyjen korkoja alennettiin kesäkuun alusta peruskoron alennusta vastaavasti. Järjestelyjen luottokanta oli vuoden lopussa yhteensä 4 343 milj. markkaa eli 11 % korkeampi kuin vuotta aiemmin.

KTR-luotoilla rahoitetaan kotimaisen teollisuuden pääomatavaratoimituksia kotimaisille tilaajille. Rahoitusjärjestelyn tarkoituksena on turvata suomalaisille yrityksille ulkomaisten valmistajien kanssa tasaveroiset rahoitukselliset kilpailuedellytykset kotimaan markkinoilla. Järjestelyyn osallistuvat Suomen Pankki, liikepankit ja Postipankki. KTR-luottojen korko laski kesäkuun alusta 8 ½ prosenttiin peruskoron muutoksen mukaisesti. Suomen Pankin osuus kauppahinnan luototettavasta osasta pidettiin edelleen 50 prosenttina. Järjestelyn muihin ehtoihin tehtiin eräitä pienehköjä tarkistuksia.

Kun investointikysyntä jatkui alhaisena, KTR-luottoja varattiin vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tehdyistä 1 392 milj. markan varauksista metsäteollisuuden koneiden osuus oli 40 % ja alusten 20 %. Vuoden päättyessä luotonvarauksia oli voimassa 1 498 milj. markkaa eli neljänneksen vähemmän kuin vuotta aiemmin. KTR-luottojen nostot pysyivät edellisvuotisella tasollaan aiemmin aloitettujen suurten investointien valmistumisen vuoksi. Luottoja nostettiin yhteensä 1 928 milj. markkaa eli 32 milj. markkaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Vuoden lopussa KTR-luottokanta oli 5 146 milj. markkaa eli 711 milj. markkaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Tästä Suomen Pankin rahoitusosuus oli 2 514 milj. markkaa.

Lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitusjärjestely on tarkoitettu vaihdettavina valuuttoina maksettavan viennin yhteydessä ulkomaiselle ostajalle myönnetyn, enintään 24 kuukauden vientiluoton rahoittamiseen. Rahoitusjärjestelyn luottokannan kasvun hidastamiseksi Suomen Pankki oli joulukuussa 1981 päättänyt asettaa rahoittamilleen vientivekseleille yrityskohtaisen enimmäismäärän, joksi vahvistettiin vuosikeskiarvona 70 milj. markkaa 1.1.1982 alkaen ja 50 milj. markkaa 1.1.1983 alkaen. Rahoituksesta yrityksiltä perittävät korot laskivat kesäkuun alusta yleisen koronalennuksen yhteydessä 7 ¾ prosenttiin enintään 12 kuukauden vientitoimituksissa ja 8 ¼ prosenttiin yli 12 kuukauden vientitoimituksissa.

Lyhytaikaisten vientiluottojen kanta kasvoi

käyttöön otettujen rajoitusten vuoksi vain prosentin ja oli vuoden lopussa 1 269 milj. markkaa mukaan luettuna rahoitusyhtiöille myönnetty vientifactoring-rahoitus. Koko luottokannasta oli metallituote- ja konepajateollisuuden osuus 39 %, metalliteollisuuden 9 % sekä tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden 9 %. Rahoitusta käytti vuoden lopussa 716 yritystä.

Uusvientiluotoilla rahoitetaan pienen ja keskisuuren teollisuuden viennin kasvusta aiheutuvaa valmistuksenaikaista käyttöpääoman tarvetta. Rahoittajapankin uusvientiluotosta perimä korko aleni kesäkuun alusta 7 ¾ prosenttiin peruskoron muutosta vastaavasti. Uusvientiluottojen luottokanta pysyi vuoden aikana lähes ennallaan ja oli vuoden päättyessä 560 milj. markkaa. Metalliteollisuuden osuus luottokannasta oli 28 %, tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden 28 %. Uusvientiluottoasiakkaita oli vuoden päättyessä yhteensä 2 426, joista turkistarhaajia 1 692.

Suomen Pankin valuuttapolitiikka

Kehitys kansainvälisillä valuutta- ja rahoitusmarkkinoilla

Yhdysvalloissa harjoitettu rahapolitiikka, syventynyt talouden lama ja valtiontalouden alijäämän kasvu vaikuttivat voimakkaasti kansainvälisiin valuutta- ja rahoitusmarkkinoihin 1982. Useat kehitysmaat joutuivat vaikeuksiin nopeasti kasvaneen ulkomaisen velkansa hoidossa. Näiden maiden sekä myös eräiden pankkien ja yritysten maksuvaikeuksien vuoksi kansainvälinen pankkijärjestelmä ajautui sodanjälkeisen ajan vaikeimpaan tilaan.

Kesästä lähtien korot Yhdysvalloissa kääntyivät laskuun. Aluksi alenivat lyhytaikaisen valtionvelan korot varsin nopeasti. Näitä hitaammin alenivat yksityisten pankkien lyhytaikaiset korot samanaikaisesti pankkijärjestelmää kohdanneen luottamus kriisin takia. Syksyn mittaan myös pitkäaikaiset sijoituskorot laskivat. Lokakuussa Yhdysvaltojen keskuspankki ilmoitti luopuvansa syksystä 1979 asti noudatetusta tiukasta rahan määrän säätelyyn perustuvasta rahapolitiikasta. Keskuspankki tuki markkinoita keventävillä avomarkkinaoperaatioilla sekä alentamalla diskonttokorkoa seitsemän kertaa heinäkuusta vuoden loppuun mennessä, jolloin diskonttokorko oli 8,5 %. Dollarin 3 kuukauden eurokorko oli tällöin runsaat

9 %. Myös muiden tärkeiden valuuttojen eurokorot laskivat selvästi vuoden kuluessa.

Kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla Yhdysvaltain dollari vahvistui dollarikorkojen alenemisesta huolimatta marraskuuhun asti, jolloin se alkoi heiketä nopeasti. Muista tärkeistä valuutoista Japanin jeni vahvistui dollariin nähden eniten. Englannin punta sen sijaan heikkeni dollarin suhteen ja loppuvuodesta tuntuvasti myös EMS-valuuttoihin nähden.

Kertomusvuodenkin aikana Euroopan valuuttajärjestelmässä (EMS) toteutettiin sisäisiä kurssimuutoksia. Helmikuun 22. päivänä Belgian ja Luxemburgin frangi devalvoitiin 8,5 % ja Tanskan kruunu 3 % muihin EMS-valuuttoihin nähden. Ranskan frangi devalvoitiin kesäkuun 12. päivänä 5,75 % ja Italian liira 2,75 %, kun taas Saksan markka ja Hollannin floriini revalvoitiin kumpikin 4,25 % muihin EMS-valuuttoihin nähden.

Kullan hinta vaihteli suuresti varsinkin kertomusvuoden loppupuolella dollarin kurssin ja dollarikorkojen heilahtelujen myötä. Vuoden päättyessä kullan hinta oli noin 450 dollaria unssilta.

Lainaus toiminta kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla pysyi likimain edellisvuotisella tasolla. Korkojen yleinen lasku vuoden aikana lisäsi lainaus toimintaa erityisesti euromarkkinoilla huolimatta siitä, että nimelliskorot ja inflaation vaimenemisen johdosta dollarin reaalkorko yhä pysyivät verrattain korkeina. Yhdysvaltalaisten pankkien parhailta asiakkailtaan veloittama korko, ns. prime rate, laski vuoden alusta vuoden loppuun 4 prosenttiyksikköä 11 ½ prosenttiin.

Erityisen paljon kasvoivat vuoden aikana dollarimääräiset euro-obligaatiolainat. Luottokelpoiset lainanottajat palasivat markkinoille, kun korot alenivat. Vaikka sijoittajat kiinnittivätkin aiempaa enemmän huomiota lainanottajien luottokelpoisuuteen, pysyi pääoman tarjonta hyvänä. Tähän vaikutti myös dollarin korkea reaalkorko. Varsin selvästi kasvoivat myös Sveitsin frangin määräiset obligaatioemissiot. Pääoman tarjonta pysyi samoin hyvänä Saksan liittotasavallan ja Japanin pääomamarkkinoilla. Uusien euro-obligaatioemissioiden yhteismäärä nousi kertomusvuonna yli 50 mrd. dollariin ja kaikki ulkomaiset obligatioemissiot kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla olivat arviolta lähes 80 mrd. dollaria eli miltei 50 % suuremmat kuin edellisenä vuonna.

Dollarikorkojen lasku käynnisti euroluotto-markkinoilla odotetusti eräiden velkaantuneimpien maiden lainojen uudelleenjärjestelyt. Tämä, eräiden lainanottajien ja rahoituslaitosten maksuvaikeudet sekä suoranaiset konkurssit vähensivät pääoman tarjontaa euroluottomarkkinoilla. Julkistettujen uusien euroluottojen kokonaisuus pieneni arviolta kolmanneksen edellisvuotisesta vajaan 100 mrd. dollariin.

Kansainvälisen valuuttarahaston sekä Maailmanpankin merkitys korostui vuoden aikana maksuvaikeuksiin joutuneiden maiden luottojen uudelleenjärjestelyissä.

Valuuttakurssipolitiikka ja kotimaiset valuuttamarkkinat

Kotimaisten valuuttamarkkinoiden epävakaisuus lisääntyi keväällä 1982, kun kurssiodotuksista aiheutuneet paineet kasvoivat. Kuukauden lopun vaihdettava valuuttavaranto oli suurimmillaan maaliskuun päättyessä, 8 065 milj. markkaa. Vaihdettava varanto aleni alimmilleen lokakuussa, 5 484 milj. markkaan, huolimatta tuntuvista ulkomaisten varantoluottojen nostoista ja termiinimyyneistä pankeille.

Teollisuuden kilpailukyvyyn heikkenemisen vaikutukset korostuivat kansainvälisen laman jatkuessa. Lisäksi alkusyksystä maasta virtasi tuntuvasti lyhytaikaista pääomaa. Ulkomaisen maksuvalmiuden ja kilpailukyvyyn tukemiseksi Suomen Pankki päätti lokakuun 6. päivästä lukien nostaa vuoden 1980 maaliskuusta muuttamattomana pidettyä valuuttaindeksilukua noin 4 % indeksiluvun vaihtelualueen rajoissa.

Kun Ruotsin kruunu devalvoitiin 16 % lokakuun 8. päivänä, katsottiin markan uusi devalvaatio tässä muuttuneessa talospoliittisessa tilanteessa tarpeelliseksi. Devalvaatio pyrittiin mitoittamaan kilpailukykyä ja työllisyyttä edistäväksi mutta kuitenkin niin, että se aiheuttaisi mahdollisimman vähän inflaatiopainetta. Valtioneuvosto päätti lokakuun 10. päivänä Suomen Pankin esityksestä muuttaa valuuttaindeksiluvun vaihtelualueen rajoja. Uusiksi vaihtelurajoiksi tulivat lokakuun 11. päivästä alkaen 121,9 ja 127,5. Rajat olivat tätä ennen 112,0 ja 119,0. Samalla vaihtelualuetta supistettiin aiemmasta noin 6 prosentista 4,5 prosenttiin. Valtioneuvoston ratkaisun johdosta Suomen Pankin johtokunta päätti lokakuun 11. päivästä lukien nostaa valuuttaindeksilukua noin 6 %. Yhdessä lokakuun 6. päivän päätöksen kanssa tämä merkitsi valuuttakurssien

Valuuttojen käteismyyntikurssit vuosien 1981 ja 1982 lopussa, mk

	Valuuttalaji	31. 12. 1981	31. 12. 1982
New York	USD ¹	4.366	5.299
Montreal	CAD ¹	3.685	4.309
Lontoo	GBP ¹	8.370	8.558
Dublin	IEP ¹	6.884	7.427
Tukholma	SEK	79.15	72.65
Oslo	NOK	75.50	75.20
Kööpenhamina	DKK	60.00	63.25
Frankfurt a. M.	DEM	194.60	223.10
Amsterdam	NLG	177.40	201.95
Bryssel	BEC ²	11.480	11.340
	BEL ³	10.450	11.060
Zürich	CHF	243.60	266.00
Pariisi	FRF	77.10	78.80
Rooma	ITL	0.369	0.389
Wien	ATS	27.82	31.74
Lissabon	PTE	6.85	6.04
Madrid	ESP	4.53	4.25
Tokio	JPY	1.993	2.263
Reykjavik	ISK	53.80	32.25
Moskova, clearing	SUR ¹	6.202	7.440

¹ Yhdeltä yksiköltä, muut 100 yksiköltä.

² Kaupallinen kurssi.

³ Ei-kaupallinen kurssi.

kohoamista keskimäärin 10 ½ % ja markan ulkoisen arvon alenemista 9 ½ %.

Kansainvälisen valuuttakurssirakenteen muutokset ja Suomen valuuttakurssipäätökset muuttivat Suomen Pankin noteeraamien valuuttojen markkakurssseja huomattavasti vuoden kuluessa. Yhdysvaltain dollarin myyntikurssi nousi 21.4 %, ruplan 20.0 %, Saksan markan 14.6 % ja Englannin punnan 2.2 %. Ruotsin kruunun devalvaation johdosta sen myyntikurssi laski 8.2 %.

Vuoden 1982 kuluessa Suomen Pankki teki vaihdettavien valuuttojen termiinimarkkinoilla kauppooja pankkien kanssa. Tammikuussa kaupat olivat koeluonteisia. Elo—syyskuussa Suomen Pankki myi vaihdettavan valuuttavarannon tukemiseksi valuuttapankeille dollareita termiinillä. Markkinat olivat vakaat alkusyksyyn saakka, jolloin pankkien nettoterminisaatava muuttui kurssiodotusten vuoksi nettovelaksi ja samalla dollarin termiinikurssi nousi avistakurssiin nähden huomattavan korkeaksi. Valuuttakurssiratkaisujen jälkeen pankkien net-

totermiinisaatava palautui vuoden loppuun mennessä likimain alkuvuoden tasolle ja termiinikurssit laskivat selvästi.

Kertomusvuoden aikana ruplatermiinien käyttö Neuvostoliiton kaupassa kasvoi huomattavasti. Suomen Pankki kattoi edelleen pankkien ja niiden asiakkaiden välisiä ruplamääräisiä termiinisopimuksia. Suomen Pankilla oli vuoden lopussa ruplamääräisiä termiinisaatavia 1 052 milj. ruplaa eli 613 milj. ruplaa enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Vastaavat velat olivat 18 milj. ruplaa.

Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto kasvoi 1 547 milj. markkaa ja oli vuoden päättyessä 9 005 milj. markkaa. Vaihdettavat valuutat lisääntyivät nettomääräisesti 2 151 milj. markkaa 5 796 milj. markkaan. Ulkomaiset joukkovelkakirjat vähenivät 640 milj. markkaa 765 milj. markkaan. Suomen Pankin sidottu varanto supistui 384 milj. markkaa 1 525 milj. markkaan, kun osa sidottujen valuuttojen saatavasta muutettiin vuoden loppupuolella pitkäaikaiseksi tilisaatavaksi.

Kansainväliseltä valuuttarahastolta 1975 ja 1976 nostettuja öljyluottoja kuoletettiin vuoden 1982 aikana 220 milj. markkaa. Niitä oli vuoden lopussa käytössä 75 milj. markkaa.

Vuoden päättyessä Suomen Pankilla oli ulkomaisten pankkien kanssa valmiiksi neuvoteltuja, valuuttavarannon tukemiseen tarvittaessa käytettävissä olevia luottovarauksia yhteensä 1 500 milj. Yhdysvaltain dollaria. Vuoden lopussa niistä oli käytössä 500 milj. Yhdysvaltain dollaria.

Pitkäaikaiset pääomanliikkeet ja ulkomainen velka

Pitkäaikaista lainapääomaa tuotiin 1982 enemmän kuin vuotta aiemmin. Valtion nettöpääomantuonnin kasvu jatkui kuten edellisenä vuonna. Sen sijaan yritysten lainapääoman tuonti väheni jonkin verran edellisvuotisesta.

Pitkäaikaisen pääoman tuonnista lähes puolet ajoittui vuoden ensimmäiselle neljännekselle. Valtio kattoi tuolloin huomattavan osan koko vuoden rahoitustarpeestaan pitkäaikaisella ulkomaisella pääomalla. Kotimaisen korkotason aleneminen alkukesästä ja investointien laantuminen vuoden loppua kohden vähensivät osaltaan yritysten loppuvuoden pääomantuontia kansainvälisen korkotason laskusta huolimatta.

Noin puolet yritysten pääomantuonnista kohdistui metsä- ja metalliteollisuuden investointeihin. Varsinkin metsäteollisuuden yritykset käyttivät huomattavan osan ulkomaisesta pää-

omasta jo aikaisempina vuosina alulle pantujen suurehkojen investointien rahoittamiseen.

Suomen ulkomainen nettovelka oli ennakkotietojen mukaan vuoden 1982 lopussa 40.0 mrd. markkaa, joka oli 10.0 mrd. markkaa enemmän kuin edellisen vuoden päättyessä. Pitkäaikainen nettovelka kasvoi 6.9 mrd. markkaa 40.1 mrd. markkaan. Lisäyksestä kurssimuutosten osuus oli 6.2 mrd. markkaa. Lyhytaikainen nettosaaminen väheni 3.0 mrd. markkaa ja oli vuoden lopussa 0.1 mrd. markkaa.

Ulkomaisten nettovelan osuus markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta kasvoi 3.0 prosenttiyksikköä ja oli vuoden lopussa 17.2 %. Huomattava osa velkaantumisasteen noususta johtui markan ulkoisen arvon muutoksista. Suomen luottokelpoisuus kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla säilyi edelleen hyvänä.

Suomen pitkäaikainen ulkomainen bruttovelka kasvoi 12.6 mrd. markkaa ja oli vuoden lopussa 55.1 mrd. markkaa. Markan ulkoisen arvon muutokset lisäsivät velan määrää 7.0 mrd. markkaa, joten velan varsinaiseksi kasvuksi jäi 5.6 mrd. markkaa. Valtion velka kasvoi 3.1 mrd. markkaa, joka oli 0.9 mrd. markkaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Yritysten ja rahoituslaitosten nettöpääomantuonti oli 2.4 mrd. markkaa, josta osa oli rahoituslaitosten lyhytaikaisten luottojen konvertoituneita pitkäaikaisiksi. Vuoden päättyessä pitkäaikaisesta bruttovelasta oli Yhdysvaltain dollareina 46 %, Saksan markkoina 12 %, Sveitsin frangeina 10 % ja Japanin jeneinä 9 %. Loppuosa jakaantui 21 muun valuutan kesken.

Suomen ulkomainen velka vuosien 1979—1982 lopussa, milj. mk

	1979	1980	1981	1982
Pitkäaikainen bruttovelka ¹	35 371	36 522	42 554	55 130
Pitkäaikainen bruttosaaminen ¹	6 696	7 729	9 416	15 050
Pitkäaikainen nettovelka	28 675	28 793	33 138	40 080
Lyhytaikainen bruttovelka	19 489	31 178	36 183	47 870 ²
Lyhytaikainen bruttosaaminen	24 467	31 987	39 287	47 950 ²
Lyhytaikainen nettovelka (+) /nettosaaminen (—)	— 4 978	— 809	— 3 104	— 80 ²
Koko ulkomainen nettovelka	23 697	27 984	30 034	40 000 ²
— % BKT:sta markkinahintaan	14.6	15.0	14.2	17.2 ²

¹ Pitkäaikaisen velan ja saamisen saldot on laskettu saldopäivämäärän kurssin mukaan.

² Ennakkotieto.

Pitkäaikaista ulkomaista lainapääomaa nostettiin 2.0 mrd. markkaa enemmän kuin edellisenä vuonna eli 10.7 mrd. markkaa. Tästä määrästä eurovaluuttalainojen nostot olivat 4.2 mrd. markkaa ja suomalaiset obligatioemissiöt ulkomaille 3.1 mrd. markkaa. Ulkomailta nostettiin seuraavat 15 julkista joukkovelkakirjalainaa:

Suomen valtio	150 milj. DEM
Suomen valtio	75 milj. USD
Suomen valtio	100 milj. NLG
Suomen valtio	20 mrd. JPY
Suomen valtio	100 milj. USD
Suomen valtio	15 mrd. JPY
Enso-Gutzeit Oy	5 milj. KWD
Helsingin kaupunki	50 milj. DEM
Imatran Voima Oy	10 mrd. JPY
Kansallis-Osake-Pankki ..	50 milj. USD ¹
Maa- ja teollisuuskiinteistöpankki Oy	60 milj. DEM
Suomen Kiinteistöpankki Oy	
Suomen Teollisuuspankki Oy	
Mortgage Bank of Finland Ltd.	75 milj. USD ²
Postipankki	50 milj. CHF ²
Suomen Vientiluotto Oy ..	75 milj. USD ²
Teollistamisrahasto Oy ...	30 milj. CHF

¹ Rekisteröity Suomessa debentuurilainana.

² Rekisteröity Suomessa muuna joukkovelkakirjalainana.

Vuoden aikana nostettujen kiinteäkorkoisten rahoituslainojen painotettu keskikorko oli 11.0 % ja keskimaksuaika 6.1 vuotta. Lähinnä päälainavaluuttojen korkotason laskun johdosta rahoituslainojen luottoehdot olivat jonkin verran edullisemmat kuin edellisenä vuotena. Vuonna 1981 nostettujen kiinteäkorkoisten rahoituslainojen keskikorko oli 11.7 % ja keskimaksuaika 6.4 vuotta.

Pitkäaikaista bruttovelkaa kuoletettiin 5.1 mrd. markkaa eli hieman enemmän kuin 1981. Velasta aiheutuneet korkomenot lisääntyivät velan kasvun ja osittain korkean kansainvälisen korkotason takia 1.3 mrd. markkaa 5.2 mrd. markkaan.

Ulkomaisten yritysten suorat sijoitukset Suomeen eivät kasvaneet nettomäärältään edellisvuotisiin verrattuna. Vuoden lopussa Suomessa toimi 985 sellaista yritystä, joissa ulkomaisen omistuksen osuus oli yli 20 %.

Suomen pitkäaikaisten ulkomaisten brutto-saamisten kasvu jatkui 1982 ja ne lisääntyivät 5.6 mrd. markkaa. Osa saamisten lisääntymisestä johtui Neuvostoliiton kauppaan liittyneestä rahoitusjärjestelystä. Vientiluottojen osuus saamisista oli vajaa puolet. Vientiluottojen nettolisäys vuoden aikana oli 1.2 mrd. markkaa. Uusien kehitysluottojen käyttö kasvoi ja kehitysluottosaatavat lisääntyivät siten vuoden aikana 49 milj. markkaa; niiden kanta oli vuoden päättyessä 137 milj. markkaa.

Suomalaisten yritysten ulkomaille tekemien suorien sijoitusten kasvu jatkui edelleen 1982. Sijoitukset olivat nettomääräisesti lähes kaksi kertaa niin suuret kuin 1981 eli 1 133 milj. markkaa, josta noin viidennes oli suomalaisen yritysten yritysostoja Ruotsissa. Vuoden päättyessä ulkomailta oli 1 167 sellaista yritystä, joissa suomalaisen omistuksen osuus oli yli 20 %.

Suomen Pankki myönsi vuoden aikana Chase Manhattan Bank Oy:lle ja Indosuez Osakepankille osakepääomaa koskevan pääomantuontiluvan valtioneuvoston hyväksyttyä niiden emoyhtiöiden hakemukset perustaa tytäryhtiö Suomeen.

Lyhytaikaiset pääomanliikkeet

Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä lyhytaikaisen pääoman nettovienti oli merkittävää keventyneiden kotimaisten rahoitusmarkkinoiden ja korkeiden ulkomaisten korkojen johdosta. Kun vaihtotase oli muuttunut alijäämäiseksi ja erityisesti eurodollarikortot olivat laskeneet tuntuvasti, lyhytaikaisen pääoman nettovienti muuttui nettotuonniksi kesäkuukausina. Alkusyöksen valuuttakurssiodotukset näkyivät pankkien lyhytaikaisen ulkomaisen velan suurena muutoksena. Silloin pankkien nettovelka supistui lähinnä nettoterminisaatavan muututtua velaksi. Kun kotimaiset rahoitusmarkkinat olivat kiristyneet devalvaatioiden jälkeen, pankkien ulkomainen nettovelka kasvoi vuoden loppuun mennessä noin 6 mrd. markkaa, josta yhteensä runsas kolmannes johtui markan ulkoisen arvon muutoksista sekä pankkien termiinisatavan kasvun kattamiseksi otetuista valuuttatalletuksista.

Järjestelyt maksusopimusmaiden kanssa

Suomella oli vuoden 1982 lopussa clearingmaksusopimukset Neuvostoliiton, Bulgarian,

Saksan demokraattisen tasavallan, Kiinan ja Unkarin kanssa. Clearingmaksusopimukset Puolan ja Tšekkoslovakian kanssa ovat yhä muodollisesti voimassa, mutta käytännössä on jatkettu kokeilua, jonka mukaan maksuissa käytetään vaihdettavia Yhdysvaltain dollareita. Vuoden 1982 alusta Suomen ja Romanian välisessä maksuliikenteessä siirryttiin vaihdettaviin valuuttoihin. Suomen ja Kiinan välillä allekirjoitetun pitkäaikaisen kauppasopimuksen mukaisesti maiden kesken tapahtuva maksuliikenne siirretään vapaavaluuttapohjalle vuoden 1983 alusta.

Lähes koko vuoden ajan Suomen saatava ylitti huomattavasti Suomen ja Neuvostoliiton väliselle clearingtilille asetetun luottorajan. Poikkeuksellisen suuri maksuepätasapaino johtui ensi sijassa siitä, että Suomen vienti kasvoi selvästi tuontia nopeammin. Vuonna 1981, mutta osin myös 1982, Suomen vientitoimitukset ylittivät merkittävästi vuotuisten tavaravaihtopöytäkirjojen kiintiöiden arvot. Tuonti sen sijaan toteutui pääpiirteissään pöytäkirjojen kiintiöiden mukaisesti.

Suomen ja Neuvostoliiton kauppavaihdon kasvun johdosta korotettiin syyskuun 24. päivänä hallitusten välisellä noottien vaihdolla maiden välisen clearingtilin luottoraja 150 milj. clearingruplasta 300 milj. clearingruplaan.

Vuoden 1982 aikana sovittiin Suomen ja Neuvostoliiton ulkomaankauppaviranomaisten kesken toimista, joiden avulla maksutasapaino voitiin palauttaa. Osa näitä toimia oli, että Suomen Pankin ja Neuvostoliiton Ulkomaankauppapankin kesken sovittiin lokakuun 19. päivänä erityistilijärjestelystä, jolla Suomen tilisaatavasta siirrettiin 300 milj. clearingruplaa maiden väliseltä clearingtililtä korolliselle erityistilille. Tämä saatava maksetaan takaisin vuosien 1984—1986 aikana. Näin vuoden 1982 aikana syntynyt maksujen tasapainottomuus voidaan poistaa suunnitelmallisesti usean vuoden aikana ilman jyrkkiä vaikutuksia Suomen vientiin Neuvostoliittoon vuonna 1983.

Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma

Ulkomaat

Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto kasvoi vuoden 1982 aikana 1 547 milj. mark-

kaa 9 005 milj. markkaan. Vaihdettavat valuuttasaamiset lisääntyivät 2 127 milj. markkaa ja ulkomaiset joukkovelkakirjat vähenivät 640 milj. markkaa. Muista vaihdettavan varannon eristä erityiset nosto-oikeudet supistuivat 23 milj. markkaa ja varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa kasvoi 59 milj. markkaa.

Vaihdettavan varannon tukemiseksi Suomen Pankki otti vuoden aikana käyttöön ulkomaisia luottovaroja yhteensä 650 milj. Yhdysvaltain dollaria, joka vastasi noin 3.4 mrd. markkaa. Näistä maksettiin joulukuussa takaisin 150 milj. dollaria eli noin 0.8 mrd. markkaa. Vuoden 1982 päättyessä Suomen Pankilla oli ulkomaisten pankkien kanssa valmiiksi neuvoteltuja, valuuttavarannon tukemiseen tarvittaessa nostettavissa olevia luottovaroja yhteensä 1 000 milj. dollaria eli noin 5.3 mrd. markkaa.

Sidottu valuuttavaranto supistui vuoden aikana 384 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 1 525 milj. markkaa. Sidotut valuuttasaamiset vähenivät 434 milj. markkaa ja sidotut valuuttavelat 50 milj. markkaa.

Suomen Pankin muut ulkomaiset saamiset lisääntyivät 2 357 milj. markkaa 3 963 milj. markkaan. Kasvu johtui suurelta osin siitä, että osa sidotuista valuuttasaamisista siirrettiin taseessa ulkomaisiin määräaikaisiin saamiin. Yhteensä 2 120 milj. markan siirto korolliselle erityistilille toteutettiin kahtena eränä marras—joulukuussa ja se perustui Suomen Pankin ja Neuvostoliiton Ulkomaankauppapankin väliseen sopimukseen. Muista ulkomaisista saamisista markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa kasvoi kurssimuutosten takia 237 milj. markkaa. Suomen Pankin muut ulkomaiset velat lisääntyivät 2 813 milj. markkaa 5 410 milj. markkaan lähinnä varantoluottojen nostojen takia. Näitä oli vuoden lopussa määrääkäsina valkoina 2 650 milj. markkaa. Osoitetut erityiset nosto-oikeudet lisääntyivät 107 milj. markkaa kurssimuutosten johdosta.

Suomen Pankin ulkomaiset nettosaamiset kasvoivat 707 milj. markkaa siten, että ulkomaiset saamiset lisääntyivät 3 446 milj. markkaa ja ulkomaiset velat 2 739 milj. markkaa. Vuoden lopussa ulkomaiset nettosaamiset olivat 9 083 milj. markkaa, josta lokakuun valuuttakurssimuutosten laskennallista vaikutusta oli 703 milj. markkaa.

Ulkomaiset tilit
milj. mk

	31. 12. 1981	31. 12. 1982	Muutos
Kulta	1 382	1 382	0
Eriytyiset nosto-oikeudet	632	609	- 23
Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	394	453	+ 59
Ulkomaiset joukkovelkakirjat	1 405	765	- 640
Vaihdettavat valuutat	3 686	5 813	+ 2 127
Sidotut valuutat	1 964	1 530	- 434
Kulta- ja valuuttasaamiset	9 463	10 552	+ 1 089
Markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	1 606	1 843	+ 237
Määräaikaiset saamiset	—	2 120	+ 2 120
Muut ulkomaiset saamiset	1 606	3 963	+ 2 357
Ulkomaiset saamiset yhteensä	11 069	14 515	+ 3 446
Vaihdettavat tilit	41	17	- 24
Sidotut tilit	55	5	- 50
Valuuttavelat	96	22	- 74
Kansainvälisen valuuttarahaston markkatilit ..	1 871	1 927	+ 56
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	726	833	+ 107
Määräaikaiset velat	—	2 650	+ 2 650
Muut ulkomaiset velat	2 597	5 410	+ 2 813
Ulkomaiset velat yhteensä	2 693	5 432	+ 2 739
Ulkomaiset nettosaamiset	8 376	9 083	+ 707

Rahoituslaitokset

Suomen Pankilla oli vuoden lopussa netto-saatavaa rahoituslaitoksilta 618 milj. markkaa. Vuoden aikana saamiset rahoituslaitoksilta kasvoivat 1 719 milj. markkaa 5 409 milj. markkaa ja velat rahoituslaitoksille 994 milj. markkaa 4 791 milj. markkaan. Liikepankkien keskuspankkirahoitus lisääntyi 1 033 milj. markkaa 3 271 milj. markkaan. Kasvu tapahtui päivälüotoissa, sillä peruskorkoinen shekkilitilüotto supistui 313 milj. markkaa 145 milj. markkaan.

Suomen Pankin päivälüottomarkkinoilla oli vuoden lopussa päivätalletuksia 1 470 milj. markkaa ja päivälüottoja 3 126 milj. markkaa. Päivätalletusten määrä oli 390 milj. markkaa ja päivälüottojen määrä 1 330 milj. markkaa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Päivälüottojen ja päivätalletusten erotuksen, joka vuoden lopussa oli 1 656 milj. markkaa, Suomen

Pankki kattoi omalla sijoituksellaan päivälüotomarkkinoille. Tämä oli 940 milj. markkaa enemmän kuin vastaava sijoitus vuoden 1981 lopussa.

Kassavarantosopimuksen mukaisia kassavarantotalletuksia oli vuoden lopussa 3 132 milj. markkaa, joka oli 640 milj. markkaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Näistä oli liikepankkien (pl. OKO ja SKOP) talletuksia 1 088 milj. markkaa, osuuspankkien (ml. OKO) talletuksia 744 milj. markkaa, säästöpankkien (ml. SKOP) talletuksia 917 milj. markkaa sekä Postipankin talletuksia 383 milj. markkaa. Rahoituslaitosten pääomantuontitalletukset, joita vuoden alussa oli 201 milj. markkaa, supistuivat 24 milj. markkaa. Käteisvaralüottoa pankeilla oli vuoden lopussa 889 milj. markkaa eli 121 milj. markkaa enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Sillä rahoitetaan pankkien hallussaan pitämät seteli- ja metallirahakassat. Suomen Pankin omistamat rahoituslai-

Rahoituslaitosten tilit
milj. mk

	31. 12. 1981	31. 12. 1982	Muutos
Pankkien shekkilitit	495	169	- 326
Päivälüotot	1 796	3 126	+ 1 330
Käteisvaralüotot	768	889	+ 121
Joukkovelkakirjat	594	1 179	+ 585
Muut	37	46	+ 9
Saamiset rahoituslaitoksilta	3 690	5 409	+ 1 719
Pankkien shekkilitit	0	6	+ 6
Päivätalletukset	1 080	1 470	+ 390
Kassavarantotalletukset	2 492	3 132	+ 640
Pääomantuontitalletukset	201	177	- 24
Muut	24	6	- 18
Velat rahoituslaitoksille	3 797	4 791	+ 994
Nettosaamiset rahoituslaitoksilta	- 107	618	+ 725

tosten joukkovelkakirjat lisääntyivät 585 milj. markkaa 1 179 milj. markkaan.

Saamisten ja velkojen lisäksi rahoituslaitoksilla on Suomen Pankille vastuuta, jotka ovat syntyneet erilaisten rahoitusjärjestelyjen yhteydessä. Suomen Pankin omistamia vekseleitä, joiden maksamisesta pankit ovat vastuussa, ovat vienti- ja uusvientivekselit. Suomen Pankin ta-seessa nämä sisältyvät saamiisiin yrityksiltä eränä "Viennin rahoitus". Vastuisiin kuuluvat myös pankkien antamat takaukset kotimaisten toimitusten rahoituslüttojen maksamisesta.

Julkinen sektori

Suomen Pankin saamiset julkiselta sektorilta vähenivät 196 milj. markkaa 1 040 milj. markkaan. Suomen Pankin 1978 valtiolle myöntämästä 700 milj. markan lainasta jäljellä ollut osa, 354 milj. markkaa, kuoletettiin kokonaisuudessaan vuoden aikana. Suomen Pankin omistamat valtion joukkovelkakirjat lisääntyivät 49 milj. markkaa ja valtion metallirahavastuu kasvoi 76 milj. markkaa.

Julkisen sektorin tilit
milj. mk

	31. 12. 1981	31. 12. 1982	Muutos
Valtion velkakirjat	354	—	- 354
Joukkovelkakirjat	386	435	+ 49
Valtion metallirahavastuu	483	559	+ 76
Muut	13	46	+ 33
Saamiset julkiselta sektorilta	1 236	1 040	- 196
Shekkilitit	1	1	0
Suhdannerahastotalletukset	433	—	- 433
Suhdannotalletukset	143	—	- 143
Pääomantuontitalletukset	—	49	+ 49
Muut	1	0	- 1
Velat julkiselle sektorille	578	50	- 528
Nettosaamiset julkiselta sektorilta	658	990	+ 332